

2014. M155

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2014

FINNISH

HIGHER LEVEL

Wednesday, 18 June

09:30 – 12:30

Ohje: Vastaa kaikkiin kolmeen tehtävään suomeksi. Tehtävässä I on alakohtia, joihin kaikkiin tulee vastata. Viimeisessä tehtävässä III on kaksi vaihtoehtoa, joista valitaan vain toinen.

- Koko kokeen maksimipistemäärä on 100.

Merkitse vastauspapereihin selvästi jokaisen tehtävän numero ja kirjain.

TEKSTI (liittyy kysymyksiin 1-6)

PELAATKO KIELIPELIÄ ARKIPÄIVÄISISSÄ KESKUSTELUISSASI?

Kielenkäyttöme arkipäiväisissä keskustelutilanteissa kertoo meistä paljon. Sanoilla voi heilauttaa miekkaa, kokea väkevästi ja puolustaa reviiiriä. Kielen peli syntyy pienistä, viattoman oloisista sanoista, joilla on suuri vaikutus. Tunnista pelin kriittiset sanat ja opi puhumaan jämäkämmin.

Sanoilla voi pelata itselleen valtaa, aikaa tai etäisyyttä. Niillä voi ylläpitää mielikuvia, vältellä vastuuta ja aitoa vuorovaikutusta. Usein pelaamme kielipeliä huomaamattamme. Tietyillä vakiosanoilla pallottelusta voi joskus tulla jopa elämänasenne, joka vaurioittaa ihmissuhteita.

Terapeutti ja kouluttaja Benny Uhlenius sanoo tapaavansa työssään paljon ihmisiä, joille sanoista on tullut pelin pyörittämisen välineitä. Kielipeliä pelaava punoo sanoilla verkon, johon toinen jää tunteistaan kiinni. Puhujan lähdettyä jäljelle jää odotuksia, toiveita, oletuksia – tai aavistus tulevasta mielipahasta. –Kurjan olon tajuaa, mutta ei sitä, miten se syntyi. Paljon on puhuttu, se on varmaa. Mutta mistä puhuttiin, voikin olla jo epäselvempää. Ja sovittiinko jotain? Useimmiten ei. Ja jos sovittiin, sopiminen tapahtui tasolla ”katsotaan”, kuvailee Uhlenius.

Tyhjät sanat

Kielipeliä pelaava on hoitavinaan asioita, mutta hän sitoo energiansa passiivisena pysymiseen. Usein aikojat eivät sitoudu mihinkään muuhun kuin aikomiseen. Kun kyse on muka-tekemisen naamioimisesta tekemiseksi, tarkoitukseen sopivat hyvin seuraavat verbit: *yritän, koetan, aion, pyrin ja lupaan*. Jos haluat irti pelistä, kysy: *Teetkö vai etkö? Jos teet, mihin päivään mennessä asia on tehty?*

Ehkä voisin, ehkä en

Konditionaaliin eli isi-muotoon kannattaa kiinnittää huomiota, jos ihmissuhteissa tuntuu olevan epämääräisen hankalaa pitää suunta selkeänä. *Pitäisi laihduttaa, voisi urheilla, kannattaisi ehkä levätä, vaan kun..* Sananlasku tietää varoittaa, että tie helvettiin on päällystetty hyvin aikein. Kukaan ei ole niin taitava sabotoimaan omia aikeitaan kuin ihminen itse. Isi-muotoihin tykästyneen kanssa kannattaa harkita, mihin sitoutuu. Kunnianhimoisiin tekoihin tarvitsemme myös kunnianhimoista puhetta. –Mutta ihmisellä on tarve säilyttää olemassa oleva huono, samalla kun hänellä on tarve olla mallikelpoinen. Siksi tarvitaan peitepuhetta, johon ei liity aikomustakaan muuttaa mitään.

Mutta kun..

Ensin sanotaan jotain kivaa ja kaunista, sitten sama asia vesitetään. *Mutta kun* –lause on tyyppillinen lause ihmiselle, jonka on vaikea sanoa, mitä hän oikeasti ajattelee. Silloin sanotaan ensin se, mitä

oletetaan toisen haluavan kuulla, sitten se, mitä itse oikeasti ajattelee. Kaksi vastakkaista viestiä samassa lauseessa johtaa nihkeään olotilaan, koska viesti on absurdi. *Nainen naurahti, katsoi miestä ja sanoi: -Mitä jos mentäisiin naimisiin? Mies katsoi naista ja laski viinilasinsa, ennen kuin vastasi: -Avioliitto on mahdollinen mutta vastenmielinen.* Nainen ei voinut antaa anteeksi vastenmielisenä, vaikka vastaus oli osittain myönteinen.

Ahdistaja, uhri ja pelastaja

Myös perhe voi omaksua kielipelin tavaksi olla yhdessä. Eräs suosittu versio on draamakolmio, jossa vuorotellen yksi on ahdistaja, toinen uhri ja kolmas pelastaja. Pelin idea on, että kaikki ovat äänessä, jotta ei tarvitse oikeasti keskustella.

On arki-ilta ja murrosikäinen tytär tulee kotiin reippaasti jälkeen sovitun kotiintuloajan. Avausrooli menee äidille. Hän valitsee ahdistajan roolin: *-Jaha, sitä ei osata vielä kelloa katsoa?!* Koska ahdistelija tekee kohteestaan uhrin, tyttö puolustautuu: *-Mun bussikortti oli mennyt vanhaksi ja mun piti kävellä.* Isä nappaa pelastajan roolin lennosta. *-Älä aina molla sitä tyttöä.* Perheen isä on sinänsä oikeassa: mollaaminen ei rakenna hyvää vuorovaikutusta, mutta oliko tämä oikea paikka ja aika siitä huomauttamiseen? Vanhempien pitäisi puhua yhdessä erikseen. Mieti omia sanojasi perheen ristiriitatilanteissa, ennen kuin asetat toisen johonkin rooliin.

Kyllä se siitä!

Kerrot työpaikallasi vaikeasta elämäntilanteestasi. Työkaverisi vastaa: *-Kyllä se siitä...* -Tämän kaltaisista sanoista ei saa voimaa, vaan ainoastaan tunteen sivuuttamisesta ja vähättelystä. Ei kiinnostu. Ei kuulu minulle. Kuka nyt jaksaa jakaa tuollaisen jutun sinun kanssasi? Vähättely on asioiden pienentämistä tai suurentelua. Jos vaikean asian pienentää, kas, vastassa onkin vähäpätöinen asia, johon ei voi puuttua. Jos asioita suurennellaan, niihin taas *ei voi* puuttua. Töissä vaimo saa kuulla tulevasta lomautuksesta. Kotona hän on ahdistunut ja huolissaan toimeentulostaan. Mies hakee itselleen oluen ja tokaisee: *-No, sehän on vain lomautus.* Nainen parahtaa: *-Vain? Kolme kuukautta ja perutut lomarahat!* Vain-sanalla voi ohittaa ja välttää sen, mihin ei kykene: toisen huomioonottamisen, lohdutuksen ja toisen surun äärellä olemisen.

Saivartelemalla irti empatiasta

Saivartelija ikään kuin kiehnää itsensä ulos toisen todellisuudesta: hän kieltäytyy tajuamasta, mistä on kysymys, mikä toista loukkasi, suututti tai masensi. Nainen palaa töistä, mies on työttömänä ja paraikaa tiskaamassa:

Vaimo: - Hei! (Mies ei kuule naisen tuloa)

Vaimo: -Sä et koskaan edes tervehdi mua.

Mies: -Mä olen hoitanut asioita koko päivän, ja nyt mä tiskaan.

Vaimo: -Mäkin olen hei ollut töissä, ja sulla on ollut koko päivä aikaa tiskata.

Mies: -No, milloin sä olet muka mua tervehtinyt, kun mä tulen kotiin, häh?

Vaimo: - Ihan sama, ei sulle voi puhua!

Mies: -No niin, sä et sitten kestä kritiikkiä. Sellainen sä aina oot.

Tämä kielipeli on kuin sätkivillä kaloilla pallottelua. Nappaat yhden ja irrotat otteesi, kun toinen heittää uuden. Pidä ensimmäisestä kalasta kiinni ja lopeta peli.

-Omien tekemisten ja sanomisten valinta on sinun tehtäväsi. Muut eivät ehkä valitse lainkaan samoin, eikä ketään kiinnosta esimerkillinen käytöksesi. Sanat, joilla on aito merkitys, vaikuttavat myönteisesti omaan hyvinvointiin ja ihmissuhteisiin. Kun tarkoitat sitä, mitä sanot, ihmissuhteiden dynamiikka paranee. *(Lyhennelmä Raili Mykkäsen artikkelista. Sara/2103)*

I Tehtävä **(30/100)**

Vastaa kaikkiin kysymyksiin.

1. Selitä omin sanoin seuraavat ilmaisut:

a.	jämäkkä	1p.
b.	tykästynyt	1p.
c.	nihkeä	1p.
d.	mollata	1p.
e.	kiehnätä	1p.
2. Mitä kielipelissä tapahtuu puhujien välillä terapeutti Benny Uhleniuksen mukaan? 5p.
3. Mitä ovat tyhjät sanat ja peitepuhe? Miksi ja mihin tarkoitukseen niitä käytetään tekstin mukaan? 5p.
4. ”Tie helvettiin on päällystetty hyvin aikein”, mitä tämä tarkoittaa tekstin mukaan? 5p.
5. Miten kielipelejä pelataan perheissä? Ovatko nämä pelit hyödyllisiä perhesuhteiden kannalta? Perustele vastauksesi tekstin avulla. 5p.
6. Millaisia kielipelejä me olemme taipuvaisia elämän vaikeissa tilanteissa pelaamaan? Perustele vastauksesi tekstin avulla. 5p.

II Tehtävä: **(30/100)**

Kirjoita suunnilleen 100 sanan mittainen oma kommenttisi tekstin väitteeseen:

”Sanat, joilla on aito merkitys, vaikuttavat myönteisesti omaan hyvinvointiimme ja ihmissuhteisiimme.”

III Tehtävä: **40/100)**

Kirjoita suunnilleen 300 sanan essee. Valitse aiheeksi toinen näistä:

1. Kieli poliittisen ja yhteiskunnallisen vallankäytön välineenä.
2. ”Vaikka matkustaisimme maailman ääriin löytääksemme kauneutta, meillä täytyy olla sitä mukanaamme, muuten emme sitä löydä.”
- Ralph Waldo Emerson